

ГЕНОФОНД (від **ген** і **фонд**) — сукупність усіх генів певного виду рослин, тварин тощо. У межах генофонду гени характеризуються певним якісним складом і частотою різних алельних варіантів. Термін запропонував 1928 року **О. Серебровський**, чії праці започаткували інвентаризацію та системний аналіз генофонду птиці. Поняття «генофонд» застосовують для обґрунтування стану флори і фауни, генетичного здоров'я сучасної людини, майбутнього наступних поколінь перед загрозою екологічного добробуту. Протягом останніх 20 років в Україні спостерігається демографічна криза, що характеризується від'ємним приростом населення (кількість померлих перевищує кількість народжених). Якщо 1991 року цей показник становив 30 тис., то 1996 року він зріс до 300 тис., і лише з 2002 року почалася певна його нормалізація. Водночас зріс рівень поширеності спадкових патологій і вроджених вад розвитку (1980 — 16, наприкінці 20 ст. — 30–32 випадки на 1 тис. населення). Нині під загрозою зникнення перебувають близько 20 тис. видів рослин, 600 видів птахів, 120 видів ссавців, багато видів риб, плазунів, земноводних, молюсків, комах тощо. Щорічно безповоротно зникають понад 300 видів тварин, з них 2–3 види — птахи і ссавці, що зумовило необхідність вжити заходів зі збереження генофонду.

В Україні це питання є одним із обов'язків держави, про що зазначено у ст. 16 Конституції. Від 1992 року функціонує програма, спрямована на захист генофонду населення України, що передбачає:

- оцінку генетичного вантажу в різних її регіонах залежно від забруднення довкілля;
- визначення ролі мутагенів у повітрі, воді, ґрунті та

харчових продуктах у виникненні спадкових патологій і вроджених вад розвитку;

- опрацювання та впровадження лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на ранню (пренатальну) діагностику генетично зумовлених патологій;
- корекцію вроджених вад розвитку;
- застосування антимутагенних препаратів та впровадження комплексу заходів преемпліційної профілактики.

Такий підхід передбачає пре- та постнатальний скринінг найпоширеніших спадкових захворювань, їхню молекулярно-генетичну діагностику, ефективне медико-генетичне консультування родин за наявності такої патології. Фахівці опрацьовують схеми профілактичного застосування антимутагенів природного походження.

Рекомендована література

1. Бариляк І. Р., Сердюк А. М., Пыриг Л. А. О концепции национальной научной программы «Защита генофонда населения Украины» // Тез. докл. 6-го съезда генетиков и селекционеров. Т. 1. К., 1992;
2. Бариляк І. Р., Сердюк А. М., Стемпурський Ю. М. Захист генофонду населення України // ЦГ. 1993. Т. 27, № 4;
3. Бариляк І. Р., Бердишев Г. Д., Бонь О. В. Генофонд народонаселення України: сучасний стан та нові підходи до проблеми захисту і збереження // Там само. 2001. Т. 35, № 4.

І. Р. Бариляк

Бібліографічний опис:

Генофонд / І. Р. Бариляк // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-29088>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).